ИМЕНАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ФУТБОЛНИ КЛУБОВЕ – МЕЖДУ СОБСТВЕНАТА ИДЕНТИЧНОСТ И ИДЕОЛОГИЯТА

Mateusz Maziarz

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

NAMES OF BULGARIAN FOOTBALL CLUBS – BETWEEN CLUBS IDENTITY AND IDEOLOGY. The article offers an original functional classification of the names of Bulgarian football clubs, competing in the top three levels of the nationa football pyramid during the 2014/15 season. The names of 92 clubs depict various specifics of Bulgarian sports onomastics such as the strong heritage of the socialist period (1946–1989) in the country, the tendency of naming clubs in honour of historical figures from the National revival period in the middle of XIX c. and a distinct preference towards Thracian and Slavic old names of cities and regions. A very small number of clubs named after their sponsors reveals another significant distinction. The article's basic conclusion is that the principles behind naming Bulgarian football clubs are unique, lacking in historical continuity and with an unpredictable future.

Keywords: sports onomastics, sports in Bulgaria, names of football clubs.

Тази статия[1] е посветена на популярната, но слабо разработвана тема за именуването и символната идентификация на българските футболни клубове. Тя предлага класификация и кратък коментар за начина, по който самите клубове се отъждествяват с определени традиции и символи чрез своите настоящи наименования. Изследването се концентрира върху актуалното състояние на именната система и общите тенденции при именуването на българските отбори днес, като при нужда се дават пояснения върху историческата традиция на българския клубен футбол.

1 Текстът резюмира резултатите от първата част на моята бакалавърска работа *Специфика на имената и идентичността на българските футболни клубове в културен аспект (въз основа на текстове на песни на привържениците)*, защитена в Люблинския университет *Мария Склодовска-Кюри* през септември 2015 г. под ръководството на д-р Камен Рикев [Maziarz 2015].

Обект на изследването са имената на 92 клуба от трите най-високи нива на българската футболна пирамида – А група (12 клуба), Б група (16 клуба) и четирите В групи: Североизточна (16 клуба), Северозападна (14), Югоизточна (18) и Югозападна (16) за сезон 2014/15.

Разглеждането на подобна проблематика среща неочаквани трудности. Преди всичко, българските футболни клубове рядко предоставят информации за произхода на имената и евентуалните преименувания на спортните дружества на своите интернет страници или в архивни издания[2]. Това силно затруднява събирането на данни по въпроса, като бях принуден да черпя сведения от различни спортни портали и любителски сайтове. Официалните сведения върху конкретната символика и произход на клубните емблеми или химни също са оскъдни, което на практика оставя този дял от българската спортна история да се развива в печатните и електронните медии, като там акцентът е изключително върху конкретните постижения на отборите.

Предложената от мен класификация на имената на българските футболни клубове е подчинена на вътрешната логика на футболния живот в страната и съвременните национални стереотипи. Така например намирам основания да обособя група с морска символика в именната система, към която причислявам нос Калиакра, въпреки че морският нос би могъл да се причисли към групата на сухоземните обекти и региони. Също така не обособявам група от клубни имена, съставени от номина агентис, защото според мен такъв дележ е нефункционален в исторически план. Много по-продуктивно изглежда българските клубове да се поделят на именувани на исторически личности, природни обекти, актуални и антични селищни имена и ведомствени организации, например. Според мен такъв подход хвърля повече светлина върху значението на клубните наименования и тяхното мотивиране чрез повече или по-малко актуални обществени символи.

Въпрос от теоретично естество е доколко един футболен клуб се отъждествява с историята и географското си разположение или с името на своя спонсор, както напр. е случаят с името „Видима-Раковски“. Същият проблем присъства и при химните на част от отборите, където напр. възгласът *за Ботев пеем* в актуалния химн на „Ботев“ (Пловдив) [www bultras] може да се тълкува като позоваване на духовното наследство на Христо Ботев или като отъждествяване единствено с отбора. Въпреки че е най-правдоподобно да тълкуваме такива примери по двоен начин[3], според мен водещата тенденция в примери като горните накланя в полза на една от двете тенденции – в

2 До 1991 г. в страната е издаван официален годишник на Българския футболен съюз *Футбол*. Липсата на негови продължители през последните 25 години затруднява изключително много статистическата и изследователската работа на учени и журналисти. Епизодично са излизали отделни частни издания, които по правило се концентрират върху статистика от футболните срещи и рядко предоставят надеждна информация за имената и символите (емблеми, химни) на клубовете.

3 В класификацията при подобни възможности за двойно тълкуване на етимологията подавам едно и също име в няколко категории.

първия случай съм склонен да обвържа името „Видима“ по-скоро със собственика на отбора, а не с река Видима, а във втория верността към „Ботев“ предполага преданост към клуба, а не към делото на поета-революционер.

Принципи на класификация на имената

Целта на проведеното от мен изследване бе да се установят най-характерните особености в именната система на отборите към сезон 2014/15 г., които да откроят националната традиция, отличаваща България от другите футболни нации. За тази цел умишлено се отказах от най-логичния ономастичен подход, при който бих разделил имената на традиционни групи (напр. топоними, хидроними, ойконими, урбоними, антропоними, абревиатури, номина агентис и под.). Вместо повече или по-малко традиционно деление, предлагам собствено групиране на клубните наименования, което според мен е по-функционално, защото отразява в по-голяма степен националната специфика и историческата логика на именуване на българските футболни дружества.

Обект на моето изследване са преди всичко *същинските имена* на отборите, т.е. тези имена, които обикновено попадат в кавички при изписването на един клуб в печатните и електронните медии и в таблиците за временно класиране. За сметка на това подминавам задължителните в последните години абревиатури ФК (футболен клуб), ПФК (професионален футболен клуб), ОФК (общински футболен клуб), както и честото добавяне на абревиатурата АД (акционерно дружество) веднага след същинското име на клуба. По същата логика не разглеждам като част от същинското име и упоменаването на селището, което представлява конкретният клуб, напр. „Левски“ (Горна Оряховица).

В българската традиция на изписване на имената на футболни клубове съществуват няколко неписани правила. На първо място, това е изписването на същинското име на всеки футболен клуб в кавички, особено когато преди името се подава и абревиатура ФК, ПФК или ОФК.

На второ място, традиционното изписване на българските футболни клубове включва същинското име (най-често в кавички) и името на селището, където то е регистрирано. Най-честата практика е селищното име да бъде подавано в скоби. В честите случаи, когато името на клуба съвпада с името на селището, изписването става само с едно име, най-често дадено в кавички.

В днешните български медии съществува колебание дали имената на футболните клубове трябва да бъдат подавани в кавички. Ето защо е възможно на страниците на една и съща медия, дори в рамките на едно и също издание името на даден клуб да бъде изписвано с кавички и след това без кавички.

Предложеното тук групиране разделя имената на българските футболни клубове на осем групи според типичните особености на именуването на спортните дружества в страната: (1) клубове, именувани на исторически личности и събития; (2) на местности; (3) на планини и върхове; (4) на реки, морета и морски носове; (5) на архаични имена на селища и региони; (6) на селището, в което са регистрирани; (7) на професии и ведомства; (8) клубове с нетипични имена.

Веднага трябва да се уточни, че предложената класификация подлежи на критика и различни модификации. Така например някои имена на клубове могат лесно да бъдат поставени в повече от една група. Такъв е случаят напр. с ФК „Калиакра“ (Каварна), където името на морския нос предполага групирането на това име в графата с географски местности. Решението ми да поставя „Калиакра“ при „морската“ тематика е обосновано от обстоятелството, че както самият град Каварна, така и нос Калиакра предизвикват сред българите преди всичко асоциации с морето и туристическия сезон в страната, а не с географска суша. Като косвено доказателство за такъв подход служи фактът, че самата актуална емблема на футболния клуб, която съдържа морски фар и е в синьо и бяло, отпраща към морска символика.

Интересът на българите към историята като неделим елемент от националната идентичност ми позволява да представя отделна група на отбори, съдържащи архаични имена на градове и местности. По такъв начин клубове като „Бдин“ или „Верея“ не поставям в общата група с ойконими и хороними, а в обособена група, при която личи стремежът към подчертаване на древното минало.

Класификация на имената на българските футболни клубове (сезон 2014/15):

1. Клубове, именувани на исторически личности и събития (17):

ФК „Бенковски” Бяла	*Произход:* Георги Бенковски (1843–1876, революционер)
ПОФК „Ботев” Враца ПФК „Ботев” Пловдив ФК „Ботев” Гълъбово ФК „Ботев” Луковит ФК „Ботев” Козлодуй ФК „Ботев” Нови пазар	Христо Ботев (1848–1876, поет-революционер)
ПФК „Видима-Раковски” Севлиево	Вторият член на името произхожда от Георги Раковски (1821–1867, революционер и книжовник)
ФК „Левски” Карлово ПФК „Левски” София	Васил Левски (1837–1873, революционер)
ОФК „Марек 2010” Дупница	Така се е наричал град Дупница през 1949–1950 г., на свой ред кръстен на Станкѐ Димитро̀в „Марек” (1889–1944, политически деец, активист на Българската комунистическа партия).

ФК „Септември" Симитли ФК „Септември 98" Тервел	Популярното име *Септември* произхожда от т. нар. *Септемврийско въстание* в България – историческо събитие от 1923 г.
ФК „Спартак 1918" Варна ПФК „Спартак" Плевен ПФК „Спартак" Пловдив	Гладиаторът Спартак, водач на най-голямото робско въстание в Римската империя. След Втората световна война много български спортни дружества приемат името „Спартак" по модел, наложен в Съветския съюз. Българските дружества „Спартак" обикновено са били спортни клубове към Министерството на отбраната.
ФК „Асеновец 2005" Асеновград	Названието произхожда от средновековния български цар Асен († 1196), на когото е именуван и град Асеновград. Името на клуба се различава от формата за гражданин на този град *асеновградчанин*

2. Клубове, именувани на местности и региони (6):

ОФК „Загорец" Нова Загора	от местността Загоре (между Средна гора и Родопите)
ПФК „Лудогорец" Разград	от областта Лудогорие (Делиорман) в Североизточна България
ФК „Чепинец" Велинград	от някогашното село, а сега квартал на гр. Велинград Чепино
ПФК „Добруджа" Добрич	от областта в днешна Североизточна България и Югоизточна Румъния
ФК „Оборище" Панагюрище	от планинската местност Оборище край Панагюрище, в която е проведено Оборищенското събрание (април 1876), свикано, за да подготви Априлското въстание от 1876 г.
ФК „Розова долина" Казанлък	от едноименната област между Стара планина и Сърнена Средна гора, в която е разположен гр. Казанлък

3. Клубове, именувани на планини и върхове (10):

ПФК „Беласица” Петрич	от планината на територията на днешна България, Гърция и Република Македония
ФК „Балкан” Варвара	от планинската верига
ПФК „Вихрен” Сандански	от едноименния връх в Пирин планина
ФК „Витоша” Бистрица	от едноименната планина
ПФК „Ком-Миньор” Берковица	*Ком* произхожда от едноименния връх в западната част на Стара планина
ФК „Пирин” Разлог ПФК „Пирин” Гоце Делчев ОФК „Пирин” Благоевград	от планината в Югозападна България
ПФК „Рилски спортист“	от Рила планина в Югозападна България
ПФК „Родопа 1927” Смолян	от планината Родопи в Южна България и Северна Гърция

4. Клубове, именувани на реки, морета и морски носове (14):

ФК „Видима-Раковски“ Севлиево	Първият член на названието произхожда от река Видима. Така обаче се нарича и компанията – дългогодишен спонсор на отбора „Идеал Стандарт – Видима” АД.
ФК „Дунав” Русе	от река Дунав
ФК „Етър” Велико Търново	от древното име на река Янтра (лат. Iatrus), преминаваща през града
ФК „Марица” Пловдив	от едноименната река
ФК „Места” Хаджидимово	от едноименната река

ФК „Тунджа" Ямбол	от едноименната река
ПФК „Черно море" Варна	от едноименното море
ФК „Янтра" Габрово	от едноименната река
ПФК „Калиакра" Каварна	от едноименния черноморски нос
ФК „Струмска слава" Радомир	от река Струма
ФК „Тича" Долни Чифлик	от старото име на река Камчия в Северна България
ПФК „Черноморец" Балчик ПСФК „Черноморец" Бургас ФК „Черноморец" Бяла	от Черно море; названието **не се използва** за жител на крайморската област в България

5. Клубове, именувани на архаични имена на градове и региони (6):

ПФК „Берое" Стара Загора	от историческото название на град Стара Загора по времето на траките
ОФК „Бдин 1923" Видин	от по-ранното название на град Видин
ПФК „Велбъжд" Кюстендил	от средновековен град на мястото на днешния Кюстендил
ФК „Верея" Стара Загора	от историческо название на Стара Загора през византийската епоха
ФК „Доростол 2003" Силистра	от средновековното име на град Силистра
ФК „Германея" Сапарева баня	от тракийското име на град Сапарева баня

6. Клубове, именувани на актуалното име на селището, в което са регистрирани (21):

ФК „Банско“ ФК „Белица“ ФК „Две могили“ ФК „Димитровград 1947“ ФК „Кубрат“ ФК „Раковски 2011“ ФК „Провадия“ ФК „Суворово“ ФК „Стара Загора“ ФК „Созопол“ ФК „Свиленград 1921“ ФК „Хасково 2009“ ФК „Шумен 1929“ ОФК „Елхово“ ОФК „Левски 2007“ ОФК „Павликени“ ОФК „Поморие“ ОФК „Сливен 2000“ ПФК „Бургас“ ПФК „Монтана 1921“ ПФК „Несебър“	*Забележка:* Общата тенденция при поставянето на година след името на селището представлява неписано правило: при регистрирането на нов футболен клуб, продължаващ традициите на фалирало дружество, към старото име на клуба да се добавя или годината на основаване на новото дружество, или годината на основаване на оригиналното дружество.

7. Клубове, именувани на професии или ведомства (10):

ФК „Академик” Свищов	от Стопанската академия „Д. А. Ценов“ в Свищов и някогашното ведомствено подчинение на дружеството към нея. Спортни дружества към академични институции по правило са носили името „Академик“ през социалистическата епоха (с подобни клубове в София, Пловдив и др.).
ФК „Евроколеж” Пловдив	от Европейския колеж по икономика и управление в Пловдив, чийто спортен клуб е Евроколеж като *олицетворение на спортния дух на Европейски колеж по икономика и управление*“ [www eurocollege]

ФК „Локомотив” Горна Оряховица ПФК „Локомотив” Мездра ПФК „Локомотив” София ПФК „Локомотив” Пловдив	от железопътното ведомство, основало мрежа от спортни клубове в страната през епохата на социализма
ПФК „Ком-Миньор” Берковица ПФК „Миньор” Перник ПФК „Миньор” Раднево	от миньорското ведомство, основало мрежа от спортни клубове в страната. В случая с Берковица името „Ком“ идва от староплaнинския връх над града (двата клуба „Ком“ и „Миньор“ се обединяват през 2007 г., откъдето и сложното име на новата организация).
ПФК „ЦСКА” София	Абревиатура на Централен спортен клуб на армията (към министерството на отбраната), която остава име на отбора до днес, въпреки че е изгубила буквалното си значение.

8. Клубове с нетипични имена (8):

ОФК „Гигант” Съединение	През 1945 г. в гр. Съединение е създадено ТКСЗ „Гигант“ [www saedinenie1], с чието име е било прекръстено и физкултурното дружество „Урожай“ (след 1946 г.) [www saedinenie2].
ФК „Партизан” Червен бряг	осъвременена форма на *партизанин* – участник в негалната въоръжена борба, като в България се свързва изключително с антифашистката съпротива и комунистическото движение. Формата *партизан* не е типична за българския книжовен език.
ФК „Ситомир” Никопол	от тайното име, дадено на град Никопол от Васил Левски в неговата революционна дейност [Христова 2013].
ПФК „Спортист” Своге	по оригиналното име на футболния отбор, основан през 1924 г. [www svoge]
ПФК „Светкавица” Търговище	по оригиналното име на спортния клуб, основан през 1922 г. [www targovishtebg]

ФК „Ювентус” Малчика	от италианския клуб Ювентус Торино, след чието специално разрешение клубът от село Малчика (общ. Левски) се преименува през 1995 г. от „Левски“ на „Ювентус“ [www sport-vt].
ПФК „Литекс“ Ловеч	от фирмата-спонсор „Литекс Комерс“ АД, чийто директор Гриша Ганчев преименува клуба от „ЛЕКС“ на „Литекс“ през 1996 г.
ПФК „Славия” София 1913	от понятието „Славия“, означаващо славянските земи (от средновековни автори), а през XIX век – славянския свят или женски образ, персонифициращ славяните.

Статистическо обобщение

Изследването на имената на българските футболни клубове от първите три нива на националните първенства (А, Б и четирите В групи) обхваща актуалните наименования на общо 92 клуба. Два клуба („Ком-Миньор“ и „Видима-Раковски“) притежават двучленни имена, поради което попадат в няколко групи на предложената тук класификация.

Най-голям брой съставляват клубовете, именувани на селищата, в които са регистрирани – 21 клуба, което представлява почти една четвърт от изследваните клубни имена. След тях на второ място се нарежда групата от клубове, именувани на исторически личности и събития – 17 клуба.

На следващите места се нареждат три групи отбори: именувани на реки, морета и морски носове (14 клуба); на планини и планински върхове (10), както и на професии и ведомства (10). Веднага след тях се обособява групата с имена на местности и региони (6), а други 6 клуба носят архаични имена на селища и местности.

Отделна група съставляват клубовете с нетипични имена, в която намирам основания да обособя 8 примера. При тях са налице имена, произхождащи от фирми спонсори или общи названия, чиято асоциация с конкретния регион и местна история днес е силно замъглена (напр. „Спортист“, „Гигант“, „Светкавица“). Уникален случай представлява и клубът, именувал се в чест на световноизвестен отбор, какъвто е италианският „Ювентус“.

Водещи тенденции в именуването на футболните клубове в България

Съвременната картина, очертаваща се от имената на българските футболни клубове, се намира в пряка връзка с предходните епохи от историята на страната. Така например продължава да личи широкото **наследство на епохата на комунизма**, когато голяма част от клубовете приемат имена на ведомствата, към които се основават („Академик“, „Миньор“, „Спартак“, „Локомотив“, ЦСКА). От друга страна, съществуват и клубове, които са съхранили оригиналните си имена преди Втората световна война, като най-типични примери са първото спортно дружество

в България, съществуващо до днес – „Славия“ (София), спорно рекламиращ се като *първото спортно дружество в България*, осн. 1913 г. [www pfcslavia], софийският „Левски“ и пловдивският „Ботев“.

Важна особеност на футболната ономастика в страната е, че повечето клубове от първите три нива на националната футболна пирамида носят имена, дадени им през социалистическия период (1944–1989). Интересно е, че част от тези имена, свързани с идеологизацията на обществения живот, са запазени и в новата епоха. Класически примери за това са отбори, запазващи комунистическата символика в имената си. Така например „Партизан“ (Червен бряг) е новото име на футболния отбор на гр. Червен бряг, който дълги години е носил името „Партизанин“ (думата *партизанин* в българския език се свързва изключително с нелегалното комунистическо движение през Втората световна война). След като през 90-те години клубът сменя няколко пъти имената си, през сезон 2012/2013 г. вследствие на интернет допитване на обществеността в града отборът е преименуван на „Партизан“ [www cbfc]. Друг пример дава „Марек“ (Дупница), като Марек е бил официално име на града през 1949–1950 г. Марек е псевдоним на комунистическия деец Станке Димитров, а дълги години отборът се е наричал „Марек“ (Станке Димитров), т.е. с псевдонима и имената на историческото лице. След демократичните промени в страната градът възстановява своето старо име Дупница, но футболният клуб запазва името „Марек“. Трети подобен пример, пазещ връзка с комунистическата епоха, е отборът от Бяла Слатина, който в момента се състезава в окръжните дивизии, но е имал сезони и при професионалистите – „Чавдар“ (името Чавдар става популярно в социалистическа България заради партизанската бригада, в която е участвал и държавният глава Тодор Живков). Името „Чавдар“ са носили и други отбори в страната (гр. Етрополе, с. Брушляница, с. Ковачите, както и един от предшествениците на днешния ЦСКА).

Отделен любопитен случай представлява ЦСКА. Абревиатурата на популярния столичен клуб означава Централен спортен клуб на армията и е дадена през 1962 г. Днес същинското име на клуба продължава да бъде ЦСКА, само че без добавки като „Червено знаме“ или „Септемврийско знаме“. Освен това днес клубът по никакъв начин не се обвързва с тълкуване на абревиатурата или със споменаване на нейното значение. По този начин от абревиатура ЦСКА се превърна в собствено име, заради което клубът е официално регистриран като ПФК ЦСКА, което съдържа парадокса на двойното споменаване на „футболен клуб“ в абревиатурите, макар втората абревиатура, както коментирахме, да е дефункционализирана.

Комунистическото наследство личи и в името „Спартак“, което продължават да носят няколко клуба в България. През социалистическия период дружествата „Спартак“ са били ведомствени спортни организации на Министерството на вътрешните работи. Любопитен факт е, че до 1985 г. популярният „Левски“ (София) е съдържал две имена на исторически личности в същинското си название – „Левски – Спартак“ – поради обединение с друг софийски клуб. Днес името на въстаналия роб, който е бил и символ на немските спартакисти, по никакъв начин не се обвързва със своята антична или комунистическа символика от страна на клубовете, които го носят във Варна, Плевен и Пловдив.

Друга особеност на българската футболна ономастика е **подчертаването на историческото минало**. Тук могат да се обособят две отделни тенденции – към избор на архаични имена на селища и местности, както и към революционната епоха преди освобождението на България от османска власт през 1878 г.

Силна характерна особеност на българските клубни наименования представлява доминацията на **национално-революционна проблематика**, свързана с Българското възраждане и Априлското въстание от 1876 г. Георги Бенковски, Христо Ботев, Васил Левски и Георги Стойков Раковски са четирите имена, които веднага свидетелстват за спецификата в именуването на футболните клубове в страната. Към тях може да се прибави и Панайот Волов, чиято фамилия дълги години бе название на футболния клуб от Шумен (сега ФК „Шумен 1929“). Към тази група с революционна тематика може да се добави и ФК „Ситомир“ (Никопол), доколкото *Ситомир* е било тайното име на града, използвано от Васил Левски в неговите писма до революционни сътрудници.

На фона на възрожденската тематика прави силно впечатление, че в момента практически липсват български клубове, отдаващи чест на своята средновековна история. Имената на царе и исторически личности преди падането на България под османска власт показват, че древните епохи не са привлекателни за внушаване на спортен престиж със своята символика. Преди Втората световна война най-известният отбор на град Варна е носил името „Владислав“ в чест на полския и унгарски крал Владислав Варненчик, но след обединението си с „Тича“ през 1945 г. заляга в основата на съществуващия до днес „Черно море“.

Единственият пример за клуб, напомнящ с името си за личност от средновековната история на България, е „Асеновец“ от Асеновград, който се отнася до династията Асеневци и духовното наследство на цар Асен I († 1196). За сметка на това славни фигури от миналото като цар Симеон Велики, цар Борис-Михаил Покръстител, цар Самуил, войнствени владетели от Второто българско царство като Калоян, Иван Асен II или Ивайло остават извън полезрението на клубната ономастика. Техни имена могат да се появят обаче като патрони на стадиони, каквито са напр. стадион „Ивайло“[4] във Велико Търново или „Цар Самуил“ в Петрич.

Като изключение от посоченото правило може да се разглежда името на тракийския въстанически вожд Спартак, но както вече коментирах, популярността на това наименование се свързва с комунистическото движение и оказва влияние върху футболната ономастика едва от 1945 година. Същото важи и за отборите с име „Чавдар“, доколкото модата по подобно именуване (след 1957 г.) се свързва не с легендарния Чавдар войвода (XVII–XVIII в.), а с псевдонима, избиран от комунистически дейци, сред които е бил и Тодор Живков.

4 Названието на стадион „Ивайло“ също може да се разглежда като следствие от комунистическата идеология, увековечаваща народни вождове и водачи на антифеодални движения, а не средновековната българска слава (аналогичен случай се наблюдава и при древния Спартак). За тази забележка съм благодарен на проф. Николай Ненов.

Отделно внимание изискват отборите от групата с имена на **антични и средновековни местности и градове** (общо 6 клуба). При тях се подчертава древното минало на селището и целия регион, без да се откроява славна историческа фигура – „Берое" и „Верея" от Стара Загора, „Бдин" (Видин), „Велбъжд" (Кюстендил), „Доростол" (Силистра) и „Германея" (Сапарева баня). При тези наименования водеща е тенденцията за подаване на славянизирани имена на селищата или такива с тракийски произход, като така се подминават следите от старогръцки или латински названия на обектите (напр. липсват имена като Августа Траяна, Пауталия или Дуросторум). Характерно е, че двата най-престижни клуба от Стара Загора са именувани на стари имена на града (Берое и Верея).

Уникалните случаи при наименованията на футболните клубове в съвременна България разкриват разлики в сравнение с практиката в други спортове или в други държави. Така например българските клубове имат относително малък дял на имена, получени от фирмата собственик или генерален спонсор на отбора. Такива в момента са „Литекс" (Ловеч) и „Видима-Раковски" (Севлиево). Във втория случай клубът от Севлиево се сдобива със сложно същинско име вследствие на обединението на „Раковски" с другия градски клуб „Видима" през 1997 г., но първият член от името на клуба трябва да се разглежда и като обвързване със спонсора – заводите за санитарна керамика и санитарна арматура „Идеал Стандарт – Видима" АД [www vidima].

Днес четири от клубовете в страната носят имена, назоваващи митологическо същество, природно явление или номен агентис, който не е свързан с ведомствена организация: „Гигант" (Съединение), „Светкавица" (Търговище), „Спортист" (Своге) и „Рилски спортист" (Самоков). При тези имена не бях в състояние да открия зависимост на клубовете по идеологически причини или във връзка със спонсор или ведомствена организация по отношение на именуването на клубовете. „Гигант" от Съединение, например, след 1946 г. е преименуван от „Урожай" на местното ТКЗС, но без да е бил негово подчинено дружество; „Светкавица" е първоначалното име на клуба от Търговище, към което той се завръща през 1985 г., какъвто е и случаят със „Спортист" (Своге). За разлика от последния случай, близкото название „Рилски спортист" (Самоков) съчетава номен агентис с регионална квалификация и по логиката, която предлагам в настоящата селекция, не принадлежи към групата на нетипичните имена.

Особено внимание в контекста на уникалните футболни названия предизвиква името на ФК „Партизан" (Червен бряг), което днес е запазило връзка с историческото наименование на клуба „Партизанин", но се оттласква от комунистическото минало след утвърждаване на общата форма *партизан*, която липсва в речниковия фонд на българския език, но за сметка на това сродява името на отбора с други европейски клубове, най-известен от които е „Партизан" от Белград.

Направените тук класификация и коментари върху актуалните имена на българските футболни клубове свидетелстват, че футболната ономастика в страната притежава няколко уникални черти. При нея е налице силна обвързаност с националната история, като античността и Средновековието са представени от

имена на селища и местности, но най-характерните исторически връзки стават чрез употребата на видни революционери от епохата на Възраждането. Прави впечатление, че голяма част от имената на футболните клубове са променени след 1990 г., като честата смяна на наименованията съпътства отборите през целия XX век, независимо дали става въпрос за обединение на няколко клуба в ново дружество или за обикновено преименуване на съществуваща структура.

От друга страна, съществуват и клубове, чиито имена са еквивалентни на други отбори от славянските страни и от бившия социалистически блок. Такива са клубовете със същинско име „Миньор“ (срв. напр. полските „Гурник“ или украинските и беларуските „Шахтьор“), „Локомотив“ (срв. с руските „Локомотив“, немските „Локомотиве“, унгарските „Вашаш“), „Спартак“, „Славия“ (срв. с чешките и беларуските „Славия“), ЦСКА (срв. с московския клуб). Струва си да се подчертае, че в България днес липсват известни клубове с имена като „Динамо“ или „Торпедо“, каквито са съществували в миналото (срв. напр. старото име на „Левски“ (София) „Динамо“ (от 1949 г.) или „Торпедо“ в Русе).

Въз основа на настоящите имена на българските клубове може да се направи заключението, че наред с избрани периоди от историческото минало, спортните запалянковци нямат нищо против да обвързват любимите си клубове с природата. В това отношение прави силно впечатление големият брой клубове, именувани на реки. Освен граничната и най-голяма река, маркираща територията на България – Дунав, във футболната ономастика място намират реки като Марица, Тунджа, Янтра (и с древното си име Етър), Места, Струма, Камчия (чрез старото си име Тича). На този фон черноморският регион е представен сравнително скромно, но най-оригинално, тъй като освен името Черно море се появяват неговото производно Черноморец, както и нос Калиакра.

Планинската тема е другият важен дял от футболната ономастика, свързана с българската природа. От десетте включени в тази група клубове осем имена са посветени на планини, а само две – на конкретен планински връх (Вихрен в Пирин и Ком в Стара планина). До известна степен е изненадващо, че главният символ на българския героизъм и устойчивост – Балканът – е застъпен в името на един-единствен отбор („Балкан“ Ботевград), а формата „Стара планина“ или старинното „Хемус“ не се срещат нито веднъж. За разлика от емблематичната планинска верига, цели три клуба носят названието „Пирин“ (Благоевград, Гоце Делчев и Разлог). Както при реките, и при планините е налице разнообразие в имената: освен Балкана и Пирин, отбори са кръстени в чест на Родопите (с формата „Родопа“ Смолян), Рила (с формата „Рилски спортист“), Витоша и Беласица. По такъв начин географията на България, изследвана от футболните привърженици в чужбина, изглежда изключително наситена на реки и планини.

***

Изследването на настоящите имена на футболните клубове в България в културен аспект разкрива пъстра и динамична картина. В сравнение с тенденциите в други държави и влиянията на популярните първенства на Англия, Германия, Испания и Италия върху медиите и привържениците в балканската страна, не може да се предвиди как ще се развива българската футболна ономастика в следващите години. Предвид честата смяна на имената на клубовете в миналото може с основание да се предположи, че близкото бъдеще няма да се отличава от досегашните практики в това отношение. Честият отказ на отделни клубове от участие в първенството (дори в хода на шампионата), финансовите трудности, водещи до фалит или пререгистриране на спортните дружества, появата на нови спонсори подсказват, че именната система на българските футболни клубове ще се променя с всяка изминала година.

Библиография

** Достъп до всички интернет източници: 1.09.2015 г.*

Maziarz 2015: Maziarz, M. *Специфика на имената и идентичността на българските футболни клубове в културен аспект (въз основа на текстове на песни на привържениците)*. Praca licencjacka napisana pod kierunkiem dra Kamena Rikeva. Lublin: Instytut Filologii Słowiańskiej, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, 2015.

www cbfc: *История на ФК „Партизан“ Червен бряг* (официален сайт): <http://cbfc.jpdstudio.eu/clubs-history>.

www eurocollege: *Футболен клуб на Европейски колеж, гр. Пловдив* (официален сайт): <http://fceurocollege.com/За-клуба>.

www pfcslavia: *Професионален футболен клуб СЛАВИЯ* (официален сайт): <http://www.pfcslavia.com/pages.aspx?id=23>.

www saedinenie1: *Спорт* – официален сайт на Народно читалище Съединение: *<http://nchsaedinenie1875.com/?page_id=94>*.

www saedinenie2: *Стопанско развитие* – официален сайт на Народно читалище Съединение: *<http://nchsaedinenie1875.com/?page_id=90>*.

www sport-vt: *Представяме ви: „Ювентус“ (Малчика) // Велико Търново Спорт*: *<http://sport-vt.com/predstavyame-vi-vyuventusv-maltchika.html>* (публ. 27.07.2014).

www svoge: *Спорт – Община Своге* (официален сайт): *<http://www.svoge.bg/?page_id=118>*.

www targovishtebg: *ФК „Светкавица” – Търговище отбеляза своята 90-годишнина*: *<http://www.targovishtebg.com/търговище/спорт/фк-светкавица-търговище-отбеляза-своята-90-годишнина>* (публ. 26.05.2013).

www vidima: *90 години футбол в Севлиево. От заводски отбор в четвърта дивизия, до футболния елит на България // ПФК „Видима Раковски“* (официален сайт): <http://www.vidimarakovski.bg/index.php/2013-01-19-15-18-54?showall=&start=2>.

www bultras: *Митко Кърнев и Д2 – „Красота, вяра, борба”* [химн на „Ботев“ Пловдив]: <http://bultras.com/fenove-botev/Multimedia/muzika-bultras/233-mitko-karnev-krasota-vyara--borba>.

Христова 2013: Христова, Н. *Никопол се поклони пред подвига на Апостола.* – в-к *Дума*, бр. 43 / 21.02.2013: <*http://www.duma.bg/node/48891*>.